

rinėjimas patvirtina mintį, jog požymių, kuriais remiasi objekto pavadinimai, įvairavimas priklauso nuo to objekto požymių gausumo: kuo daugiau požymių turi reiškinys, tuo tas įvairavimas didesnis. Tais atvejais, kai reiškinys turi kokių išsiskiriančių, į akis krintančių požymių, jie dažniausiai tampa reiškinio nominacijos pagrindu²⁸.

SMULKMENA

XLIV

Daiktavardžių *ā* kamieno cirkumfleksines ir trumposios šaknies baritonų paradigmą (II kirčiuotę) yra paveikęs Sosiūro-Fortunatovo dėsnis. Taigi kirčiuojame n. sg. *rankà*, i. sg. *rankà*, a. pl. *rankàs*, n. -a. du. (*dvì*) *rankì*, nes šių linksnių galūnės buvo akūtinės: n. sg. **-á*, i. sg. **-á < *-án* (iš **-án*), a. pl. **-ás*, n. -a. du. **-ie*. Tačiau į žodžio vidurio akūtinį **á (> ó)* kirtis neperkeliamas: sakome d. pl. *rañkoms*, d. du. *rañkom* (plg. *šakóms*, *šakóm*), loc. pl. *rañkose* (*-ose* iš **-ás + *én*), loc. sg. *rañkoje*, i. pl. *rañkomis*. Chr. S. Stangas dėl tokio neperkėlimo rašo: "Es scheint, als ob die dreisilbigen Formen vom Genitiv (*rañkos*, *rañku*) dominiert waren, d. h. von den zweisilbigen Kasusformen, die den Typus 2 gegenüber dem Typus 4 *žiemà*, *-òs*, *-ũ* speziell charakterisierten"¹. Tačiau mums atrodo, kad kirčio nenukėlimas lengviau paaiškinamas kitų linksniavimo tipų, turėjusių po cirkumfleksinės (resp. trumposios) šaknies trumpąjį kamiengalio balsį, poveikiu, plg. d. pl. *pĩštam(u)s*, *tuřgum(u)s*, dial. *añglim(u)s*, d. -i. du. *pĩštam(a)*, *tuřgum(a)*, dial. *añglim(a)*, s. lie. loc. pl. *añglisu* 'anglyse', *tuřgusu* 'turguose', loc. sg. *tuřguje*, i. pl. *tuřgumis*, dial. *añglimis*. Prie loc. pl. *rañkose* buvo priderinta ir ill. pl. *rañkosna*. Tačiau tokio ill. pl. kirčiavimo nepalaikė kiti linksniavimo tipai, kurių daugiskaitos iliatyvai dėsningai turėjo būti kirčiuojami **pĩštúosna*, **turgúosna*, **anglýsna*. Ilgainiui pagal loc. pl. *pĩštuose*, *tuřguose*, dial. *añglyse* imta kirčiuoti ir iliatyvus *pĩštuosna*, *tuřguosna*, *añglysna* (kur šis žodis II kirčiuotės), o šalia *rañkosna* vietomis dabartinėse tarmėse (pvz., Adūtiškyje) ir ypač senuosiuose raštuose turimas ir *rankósna* kirčiavimas, plg. Daukšos postilės *rañkófn'* 283₃, *rañkófn'* 175₃₈, *mariófn'* 149₁₉.

²⁸ Plg. Urbutis V. Min. veik., p. 56.

¹ Stang Chr. S. Vergleichende Grammatik der Baltischen Sprachen. Oslo – Bergen – Tromsø, 1966, S. 289.